

Subjekt

Slovo ‚subjekt‘ má pozoruhodnou historii, která nám ovšem právě dovoluje vypracovat a předložit novou koncepci, sice v něčem velmi odlišnou od dosavadních, ale přece jen v něčem na některé z nich navazující. Latinský termín *subiectum* byl vlastně nápodobou řeckého, přesněji Aristotelova původně gramatického termínu, snad neologismu *HYPOKEIMENON*, což znamenal „to, co leží pod“. Tento původní význam si latinský imitující překlad *subiectum* zachoval velmi dlouho dobu, vlastně dodnes, právě v gramatice. Už u Aristotela však dostával další konotace, a to se dělo potom po celou dobu v evropské myšlenkové tradici. Filosoficky znamenalo slovo *HYPOKEIMENON* už u Aristotela ‚substrát‘; v pozdějších latinských překladech bylo někdy jako ekvivalentu užíváno také termínu ‚*substantia*‘, i když přesně vzato bylo tímto slovem napodobeno jiné řecké slovo, totiž *HYPOSTASIS* (které však mělo zase jinou historii).

V našem pojetí je subjekt (a protože subjektů je mnoho, tedy: jsou subjekty; ale zůstaneme u singuláru) docela zvláštní útvar, který se vyznačuje tím, že vedle své vnější stránky (které si až dosud zejména vědy všímaly přednostně a někdy i výhradně) má také stránku vnitřní, niternou (přičemž je třeba nezaměňovat ‚niternost‘ v našem smyslu se subjektivitou nebo psychikou). Subjekty mají velmi různé úrovně, některé jsou poměrně jednoduché, jiné jsou velmi složité. Ta složitost je však po celou dobu trvání subjektu jakožto „pravé události“ s větším nebo menším úspěchem znovu a znovu integrována; garantem integrity subjektu je jeho niterná stránka. Čím vyšší úrovně takový subjekt dosahuje (a to má pro každý druh subjektu své možnosti a svá omezení), tím náročnějším úkolem je udržování této integrity. A přitom niternost je výrazně nepředmětná resp. má převažující nepředmětný charakter (nemůže být naprosto nepředmětná, protože pak by ztrácela charakter niternosti, k níž nutně náleží také příslušná „partnerská“ stránka, totiž vnějšnost či vnějškovost, přístupná zpředmětňování).

(Písek, 031026-1.)